

Paprastasis šermukšnis

Sorbus aucuparia

Apsaugos statusas: Mažai rūpimos (LC)

Rangas: **species**

3

STEBĖJIMŲ

2

STEBĖTOJŲ

Gegužė

PIKO MĒNUO

KARALYSTĖ

Plantae

KLASĖ

Magnoliopsida

ŠEIMA

Rosaceae

GENTIS

Sorbus

Kur ir kada stebėti?

Daugiausia stebėjimų užfiksuota gegužę.

Apie rūšį

Paprastasis šermukšnis – erškėtinių (Rosaceae) šeimos, šermukšnių (Sorbus) genties augalų rūšis.

Paplitimas

Paprastasis šermukšnio arealas išplitęs beveik per visą Europą. Rytuose siekia vakarų Sibirą, pietuose – šiaurės Iberijos pusiasalį, Korsikos, Sicilijos salas, šiaurės Graikiją bei Bulgariją. Švelnesnio klimato Europos zonose auga iki 2000 m aukščio kalnų altitudėse.

Matmenys

Auga greitai, bet dažniausiai išauga iki 8–10 m, rečiau 15–20 m aukščio ir ypatingai retais atvejais iki 28 m aukščio, nors paprastojo šermukšnio *Sorbus aucuparia* subsp. *glabrata* porūšis augantis atšiauraus klimato zonose išauga kaip krūmas apie 4 m aukščio. Įprastai paprastųjų šermukšnių kamienas iki 30–60 cm skersmens. Yra žinomas 22,30 m aukščio paprastasis šermukšnis su 1,12 m kamieno apimtimi, kuris auga Suomijos Ruotsinkylä vietovėje.

Amžius

Gyvena 60–100, rečiau iki 120, pasitaiko ir iki 200 metų amžiaus išgyvenančių medžių.

Požymiai

Tai medis arba krūmas, nors krūmu išauga tik tolimoje šiaurėje augantis paprastojo šermukšnio *Sorbus aucuparia* subsp. *glabrata* porūšis. Laja kiaušiniška, rutuliška, vėliau – skėstašakė ir netaisyklinga, kiek retoka. Žievė lygi ir pilka. Jauni ūgliai pūkuoti, paaugęs – pliki, stori, apvalūs, negiliai išilgai vagoti, rausvai rudi, su pilka plėvele. Pumpurai kiaušiniški, kūgiški apie 1 cm ilgio, nusmailėję, šiek tiek išlenkti, priglude, padengti 2–3 žvyneliais, jų viršūnė gausiai sidabriškai plaukuota. Lapai sudėtiniai, neporomis plunksniški, 15–20 cm ilgio, ir apie 10 cm pločio, sudaryti iš 9–15, kartais 19 lancetiškų, nusmailėjusių, pjūkliškų lapelių, kurių viršus tamsiai žalias, o jų apačia – melsvai, pilkai žalia, kiek plaukuota. Rudenį tampa gelsvais, rausvai oranžiniais ir anksti nukrenta. Žiedai dvilyčiai, balti, specifinio kvapo

8-15 mm skersmens, susilelkę viršūninėse gausiažiedėse skydiškose, 5-10 cm skersmens šluotelėse. Žiedynkotis ir žiedkočiai apsaugę pilkšvais plaukeliais. Vainiklapiai apskriti. Turi apie 20 kuokelių. Liemenėliai 3 (2-4) ir palaidi. Žydi gegužės-birželio mėnesiais. Jų vaisiai rutuliškos formos, maži, 8-10 mm skersmens, raudoni, oranžiniai ar raudonai oranžiniai, valgomi, sultingi, bet kartoko skonio susispietę kekėse obuolėliai, su 3-5 (1-8) rausvomis, rudomis, žvilgančiomis, kableliškomis sėklomis. Vaisiai prinoksta rugsėjį ir kabo iki žiemos. Derėti pradeda 10-12 augimo metais ir dera kasmet.

Porūšiai

Išskiriami penki, kitų botanikų keturi, paprastojo šermukšnio porūšiai:

Sorbus aucuparia subsp. *aucuparia*. Natūraliai paplitę auga vidutinių platumų klimato Europos bei šiaurės vakarų Azijos juostose nuo centrinės Iberijos pusiasalio dalies, vidurio Apeninų ir šiaurinės Graikijos iki Obės ir Irtyšiaus upių rytuose. Jų forma kaip medžiai, o ūgliai ir lapeliai plaukuoti.

Sorbus aucuparia subsp. *fenekiana* T.Georgiev & Stoj. Paplitę tik Bulgarijoje ir tai endeminis, tai yra tik tam kraštui būdingas paprastojo šermukšnio porūšis.

Sorbus aucuparia subsp. *glabrata* (Wimm. & Grab.) Cajander. sinonimas: *Sorbus glabrata* (Wimm. & Grab.) Hedl.). Paplitęs suarktiniuose Europos regionuose, vakaruose nuo Islandijos, pačios šiaurinės Škotijos Orknio, Šetlandų salose, šiaurės Skandinavijos, šiaurės vakarų Rusijos bei vidurio Europos Alpių, Karpatų kalnų regionuose iki medžių augimo kalnuose ribos. Jie išauga kaip krūmai, o ūgliai ir lapai mažiau plaukuoti, nei pas plačiai paplitusį *Sorbus aucuparia* subsp. *aucuparia* porūšį.

Sorbus aucuparia subsp. *praemorsa* (Guss.) Nyman. Natūraliai paplitęs aukštesnėse kalnų altitudėse Korsikos, Sicilijos salose bei Italijos Kalabrijos regione.

Sorbus aucuparia subsp. *sibirica* (Hedl.) Krylov sinonimas: *Sorbus sibirica* Hedl.). Natūraliai paplitę šiaurinės Azijos vidutinio klimato juostose į rytus nuo Obės ir Irtyšiaus upių. Auga kaip medis. Ūgliai ir lapai be plaukelių.

Veislės

Yra išveistų nemažai jo ir dekoratyvinių veislių, paminėtinos šios:

„Aspleniifolia“ – lapai iš dalies dvigubai punksniški, giliai smulkiai dantyti.

„Black Hawk“ – glaustašakis, aukštyrų kylančiomis šakomis, neplačia laja medis, kurio obuolėliai oranžiniai.

„Dirkenii“ – jauni lapai auksiniai, lapkočiai raudoni.

„Fastigiata“ – šakos plonos, glaustos, kylančios aukštyrų. Jaunų medelių laja verpstiška, vėliau kūgiška, kiaušiniška.

„Fructu Luteo“ – vaisiai geltoni.

„Nana“ – tankiašakis krūmas, o jo obuolėliai didesni nei įprastai pas paprastuosius šermukšnius.

„Pendula“ – šakos svyrančios, laja svyruoklinė,

„Pendula Variegata“ – šakos svyrančios, išsilanksčiusios, laja svyruoklinė, lapeliai gelsvai margi.

Skenuok ir peržiūrėk
naujausią informaciją

seskinesozas.lt

Biologinės įvairovės projektas
Duomenys: iNaturalist, Wikipedia, GBIF
iNaturalist rūšies puslapis